

dr hab. inż. arch. Katarzyna Pluta, prof. uczelni
Katedra Projektowania Urbanistycznego i Krajobrazu Wiejskiego
Wydział Architektury
Politechnika Warszawska
ul. Koszykowa 55
00-659 Warszawa

Recenzja oceniająca
dorobek naukowy, dydaktyczny, popularyzatorski, organizacyjny, w zakresie
współpracy międzynarodowej i zawodowy oraz monografię habilitacyjną
pt. „Przestrzeń miasta – przestrzeń zamieszkania. Transformacje współczesnych miast
w kontekście rozwoju architektury mieszkaniowej”,
p. dr inż. arch. Tomasza Jastrzęba przygotowana w ramach przewodu habilitacyjnego

A.

1. Podstawa formalna opinii.

- Zlecenie wystosowane przez Panią dr hab. inż. arch. Ewę Pruszevicz- Sipińską, prof. PP, Dziekana Wydziału Architektury Politechniki Poznańskiej, realizującą uchwałę Rady Naukowej Dyscypliny Architektura i Urbanistyka Politechniki Poznańskiej nr 9/2023/2024 z dnia 23 stycznia 2024 r. o powołaniu Komisji Habilitacyjnej
- ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI I NAUKI z dnia 11 października 2022r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych
- USTAWA z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce
- USTAWA z dnia 16 stycznia 2024 r. o zmianie ustawy - Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce

2. Podstawa merytoryczna opinii.

Recenzja została wykonana w oparciu o materiały dostarczone przez Panią dr hab. inż. arch. Ewę Pruszevicz- Sipińską, prof. PP, Dziekana Wydziału Architektury Politechniki a przygotowane przez Kandydata, p. dr inż. arch. Tomasza Jastrzęba:

- 1/ Autoreferat w języku polskim,
- 2/ Wykaz osiągnięć naukowych i artystycznych, stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny o których mowa w art. 219 ust. 1. pkt 2 Ustawy (w języku polskim),
- 3/ Analiza dorobku naukowego - dane naukometryczne,
- 4/ Dokumentacja wybranych prac naukowych,
- 5/ Dokumentacja wybranych prac projektowych, część 1,
- 6/ Dokumentacja wybranych prac projektowych, część 2,
- 7/ Osiągnięcie naukowe - monografia pt. „Przestrzeń miasta – przestrzeń zamieszkania. Transformacje współczesnych miast w kontekście rozwoju architektury mieszkaniowej”.
- 8/ 1 x pendrive z wersją elektroniczną wniosku,

B.

Ocena dorobku naukowego, dydaktycznego, popularyzatorskiego, organizacyjnego, w zakresie współpracy międzynarodowej i zawodowego p. dr inż. arch. Tomasza Jastrzęba

1. Ogólna informacja o Kandydacie.

Dr inż. arch. Tomasz Jastrzęb ukończył studia na Wydziale Architektury Budownictwa i Inżynierii Sanitarnej Politechniki Poznańskiej w 1988 roku, otrzymując dyplom magistra inżyniera architekta.

W 1987 r. pan dr inż. arch. Tomasz Jastrzęb został zatrudniony na stanowisku asystenta stażysty, a w 1988 r. na stanowisku asystenta w Zakładzie Teorii i Planowania Przestrzeni, Regionów i Miast w Instytucie Architektury i Planowania Przestrzennego Politechniki Poznańskiej (pod kierunkiem arch. J. Buszkiewicza, prof. Politechniki Poznańskiej). W latach 1994-1998 pan dr inż. arch. Tomasz Jastrzęb pracował na stanowisku asystenta w Zakładzie Teorii i Planowania Przestrzeni, Regionów i Miast w Instytucie Architektury i Planowania Przestrzennego Politechniki Poznańskiej (pod kierunkiem prof. dr hab. L. Zimowskiego).

W 1998 roku pan dr inż. arch. Tomasz Jastrzęb uzyskał stopień doktora nauk technicznych za pracę doktorską pod tytułem „Place i rynki jako zagadnienie urbanistyczne” na Wydziale Architektury, Budownictwa i Inżynierii Sanitarnej Politechniki Poznańskiej, napisaną pod kierunkiem prof. dr hab. Lecha Zimowskiego (recenzentami byli: prof. dr hab. inż. arch. Stanisław Juchnowicz, prof. dr hab. inż. arch. Wojciech Bonenberg).

W 1998 roku pan dr inż. arch. Tomasz Jastrzęb został zatrudniony na stanowisku adiunkta początkowo w Zakładzie Teorii i Planowania Przestrzeni, Regionów i Miast, a od 2002 r. w Katedrze Architektury Usługowej i Mieszkaniowej na Wydziale Architektury Politechniki Poznańskiej (pod kierunkiem dr hab. inż. arch. M. Fikusa, prof. Politechniki Poznańskiej).

W 1999 roku pan dr inż. arch. Tomasz Jastrzęb ukończył Międzynarodowe Studium Planowania Przestrzennego na Wydziale Architektury Politechniki Poznańskiej.

W latach 2007-2018 pan dr inż. arch. Tomasz Jastrzęb był zatrudniony na stanowisku starszego wykładowcy w Zakładzie Architektury Usługowej i Mieszkaniowej, Instytutu Architektury, Urbanistyki i Ochrony Dziedzictwa na Wydziale Architektury Politechniki Poznańskiej (kierownik dr hab. inż. arch. Ewa Pruszevicz-Sipińska, prof. Politechniki Poznańskiej).

Jednocześnie w latach 2006-2013 pan dr inż. arch. Tomasz Jastrzęb był zatrudniony na stanowisku adiunkta w Instytucie Architektury i Urbanistyki na Wydziale Technologicznym Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy (kierownik dr inż. H. Ferens-Budzyńska prof. WSG).

W ramach współpracy z Uniwersytetem Jean Piaget, Coimbra /Porugalia i Angola, w latach 2000-2002 pan dr inż. arch. Tomasz Jastrzęb był konsultantem grup projektowych i wykładowcą na warsztatach naukowo-badawczych Forum UNESCO „Man and the Biosphere 11 Urban Ecosystems”, (pod kierunkiem prof. dr hab. L. Zimowskiego, Poznań, Leszno, Środa Wlkp.).

Od 2017 roku pan dr inż. arch. Tomasz Jastrzęb jest wykładowcą na studiach podyplomowych na kierunku Architektura Wnętrz w Kolegium Nauk Technicznych w Wyższej Szkole Gospodarki w Toruniu (kierownik dr inż. D. Buchanec prof. WSG).

W latach 2018-2020 pan dr inż. arch. Tomasz Jastrzęb współpracował z Wydziałem Architektury i Wzornictwa Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu.

Od 2018 roku pan dr inż. arch. Tomasz Jastrzęb pracuje na stanowisku adiunkta w Zakładzie Architektury Usługowej i Mieszkaniowej Instytutu Architektury, Urbanistyki i Ochrony Dziedzictwa na Wydziale Architektury Politechniki Poznańskiej (kierownik dr hab. inż. arch. Ewa Pruszevicz-Sipińska, prof. Politechniki Poznańskiej).

2. Ocena dorobku naukowo-badawczego (istotnej aktywności naukowej) Habilitanta.

Działalność naukową pan dr inż. arch. Tomasz Jastrzęb rozpoczął w roku 1988, prowadząc ją równoległe z działalnością zawodową. Już na początku oceny można stwierdzić, że jest to działalność szeroka i różnorodna. Bezpośredni wpływ na zakres podejmowanych prac naukowych miały zarówno badania krajowe i zagraniczne, jak i aktywności projektowe Habilitanta.

W związku z wyraźnie wyodrębniającymi się istotnymi okresami działalności naukowo-badawczej i projektowej pana dr inż. arch. Tomasza Jastrzęba - ocena dorobku naukowego przeprowadzona została dla każdego z tych okresów:

- I okres (lata 1988-1998) poświęcony był badaniom realizowanym przez Habilitanta związanym z problematyką transformacji współczesnych struktur urbanistycznych ze szczególnym uwzględnieniem ich stref centralnych, w tym placów i rynków. Przedmiotem analiz były kompozycyjne i przestrzenne cechy tego typu założeń oraz zasady ich funkcjonowania w zmieniających się organizmach miejskich. W tym okresie pan dr inż. arch. Tomasz Jastrzęb zdobywał także doświadczenia zawodowe w sferze projektowej oraz brał udział w wielu konkursach urbanistycznych i architektonicznych. Duży wpływ na działalność naukową Habilitanta miały doświadczenia zdobyte przy projektowaniu i realizacji miasteczka Zielone Wzgórza położonego koło Poznania (pod kierunkiem J. Buszkiewicza), Efektem wspólnych działań były innowacyjne idee optymalizacji środowiska zamieszkania oraz próby definiowania modelowych struktur osiedlowych, które były publikowane w czasopiśmie w kraju i za granicą. W badaniach naukowych Habilitanta szczególny nacisk został położony na rozpoznanie specyfiki organizacyjnej i formalnej małych miast wielkopolskich.

Ważną częścią badań była kwerenda urbanistyczna wybranych struktur miejskich, w której największą uwagę Habilitant poświęcił przestrzeniom reprezentacyjnym. Ważną rolę w zdobywaniu doświadczeń badawczych odegrała także możliwość współpracy Habilitanta z zagranicznymi ośrodkami naukowymi: od 1988 roku pan dr inż. arch. Tomasz Jastrzęb brał systematyczny udział w międzynarodowych warsztatach planistycznych DOPPS (Deutsch - Österreichisch - Polnisches Planungsseminar) organizowanych przez Politechnikę Poznańską, Technische Universität Hannover i Technische Universität Wien. Udział w warsztatach umożliwił poznanie problemów rozwoju i transformacji wielu miast.

Podsumowaniem badań wykonanych w tym okresie jest publikacja rozprawy doktorskiej – monografia: T. Jastrzęb, „*Place i rynki jako zagadnienie urbanistyczne*”, Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej, Poznań, 2000, 202 s. Głównym celem rozprawy było wykazanie wyjątkowej roli placów i rynków w strukturze przestrzenno- funkcjonalnej miast w przeszłości, współcześnie i w najbliższej przyszłości. Autor przeprowadził badania analityczne najważniejszych placów i rynków Poznania i innych polskich miast. Wyniki badań z tego okresu Habilitant prezentował na konferencjach i warsztatach naukowych, między innymi: w Hanowerze, Poznaniu, Zielonej Górze i w Szczecinie.

- II okres (1998-2004) to kontynuacja prac pana dr inż. arch. Tomasza Jastrzęba z zakresu urbanistyki i planowania przestrzennego dotyczących specyfiki kształtowania środowiska miejskiego. Habilitant brał udział w programach badawczych związanych z projektowaniem i modelowaniem struktur osadniczych (w tym dotyczących rewitalizacji małych miast i ich dziedzictwa kulturowego), między innymi w międzynarodowych warsztatach urbanistycznych „Forum Unesco - Man and the Biosphere” prowadzonych przez prof. dr hab. L. Zimowskiego na Wydziale Architektury Politechniki Poznańskiej w ramach współpracy z Uniwersytetem Piaget (Coimbra, Portugalia). Ważną częścią badań była analiza transformacji struktur miejskich w obszarach stykowych (miasto - gmina - region). Szczególne zainteresowania badawcze Habilitanta dotyczyły zagadnienia transformacji przestrzeni publicznych. Wyniki badań Habilitant publikował w rozdziałach w monografiach naukowych oraz w artykułach naukowych, z których wyróżnić można następujące:

T. Jastrzęb, „*Indaganda urbanistyczna - badania wybranych przestrzeni publicznych miasta Poznania*”, [w:] Planowanie przestrzenne miast i regionów. Wydawnictwo Komisji Urbanistyki i Planowania Przestrzennego Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu, Ośrodek Wydawnictw Naukowych, Poznań 1999, s. 159-164.

T. Jastrzęb, „*Centra miejskie - rozwój i rozbudowa*”, [w:] Zeszyty Naukowe Politechniki Poznańskiej, zeszyt 3, Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej, Poznań 2002, s. 53-64.

T. Jastrzęb, „*Miejskie przestrzenie publiczne - krytycyzm w kontekście rozwoju*”, [w:] Intuicja i architektura - materiały konferencji naukowej zorganizowanej z okazji Jubileuszu XXX-lecia Kierunku Architektura i Urbanistyka na Politechnice Poznańskiej, Poznań 2003, s.366-372.

Równolegle pan dr inż. arch. Tomasz Jastrząb prowadził praktykę projektową w zakresie urbanistyki oraz architektury mieszkaniowej i usługowej, co umożliwiło weryfikację założeń teoretycznych z dokonaniem realizacyjnymi.

Podsumowaniem badań wykonanych w tym okresie jest monografia: T. Jastrząb, „*Przestrzenie publiczne we współczesnej urbanistyce i architekturze*”, Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej, Poznań, 2004, 303 s. Tematem publikacji była analiza transformacji i rozwoju współczesnych przestrzeni publicznych na tle aktualnych procesów urbanizacyjnych. Głównym celem pracy było podkreślenie wyjątkowej roli przestrzeni publicznych w procesie kształtowania środowiska miejskiego wraz z opracowaniem autorskiej metody ich waloryzacji. Wyniki badań z tego zakresu Habilitant prezentował na konferencjach naukowych, między innymi w trakcie Sesji Naukowych Komisji Urbanistyki i Planowania Przestrzennego o/PAN Poznań w Poznaniu.

- III okres (2004-2008) charakteryzuje się rozszerzeniem zakresu badań pana dr inż. arch. Tomasza Jastrząba na obszar całej struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta. Obiektem zainteresowań Habilitanta były struktury urbanistyczne jako wysoko specjalistyczne, często autonomiczne, zróżnicowane programowo i przestrzennie strefy miejskie.

Wyniki badań Habilitant publikował w rozdziałach w monografiach naukowych oraz w artykułach naukowych, z których wyróżnić można następujące:

T. Jastrząb, „*Przestrzenie dla komunikacji we współczesnych miastach*”, [w:] VIA – architektura, urbanizm, studia, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Gospodarki, Bydgoszcz 2008, s. 131-136.

T. Jastrząb, „*Rewitalizacja obiektów przemysłowych na przykładzie starej gazowni w Poznaniu*”, [w:] Zeszyty Naukowe Politechniki Poznańskiej „Architektura i Urbanistyka”, zeszyt nr 9, Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej, Poznań 2007, s. 131-141.

Podsumowaniem badań wykonanych w tym okresie jest monografia: T. Jastrząb, „*Struktury urbanistyczne – architektoniczne w procesie przekształceń przestrzeni współczesnych miast na przykładzie Poznania*”, Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej, Poznań 2009, 210 s. Celem publikacji było określenie roli jaką pełnią tego typu założenia w procesie przekształceń współczesnych miast. W pracy zawarte są badania wybranych struktur miejskich, w tym analiza porównawcza wybranych struktur Poznania, charakterystyka faz rozwoju przestrzennego miasta oraz opracowane modele i mierniki centrów miejskich. Do najważniejszych projektów Habilitanta związanych z kształtowaniem struktur urbanistycznych w dużej skali należy zaliczyć miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Międzynarodowych Targów Poznańskich.

Wyniki badań z tego zakresu Habilitant prezentował na konferencjach naukowych, między innymi w trakcie Konferencji naukowej Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy „VIA - architektura, urbanizm, studia” w Bydgoszczy, 2008.

- IV okres (2009-2013) działalności naukowo-badawczej pana dr inż. arch. Tomasza Jastrząba dotyczy badań związanych z następującymi zagadnieniami: aktualne tendencje rozwoju habitatu (w tym definiowanie i modelowanie przestrzeni habitatu, kwestie organizacyjne, formalne i kompozycyjne), optymalizacja i parametryzacja ekonomiczno-energetyczna, innowacje technologiczne, rozwiązania inteligentne, a dostosowywanie habitatu do zróżnicowanych potrzeb użytkowników, badanie przemian jakie nastąpiły w urbanistyce i architekturze mieszkaniowej w ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat.

Podsumowaniem badań wykonanych w tym okresie jest monografia: T. Jastrząb, „*Urbanistycznie - architektoniczne wyznaczniki jakości współczesnych struktur mieszkalnych. Analiza porównawcza wybranych przykładów poznańskich*”, Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej, Poznań, 2014, 236 s., w której Habilitant przedstawił zagadnienia optymalizacji środowiska zamieszkania oraz przeprowadził analizę porównawczą wybranych realizacji poznańskich z okresu 1990-2012.

Wyniki badań z tego zakresu Habilitant prezentował na konferencjach naukowych, między innymi w trakcie Konferencji naukowej Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy „EKO - architektura, urbanizm, studia” w Bydgoszczy, 2009.

- V okres (2014-2023) to etap podsumowania działalności naukowo-badawczej pana dr inż. arch. Tomasza Jastrzęba oraz działalności zawodowej jako architekta – praktyka. Charakterystyczną cechą tego okresu jest próba przeniesienia doświadczeń projektowych z zakresu urbanistyki i architektury mieszkaniowej na obszar działalności naukowej.

Wiodącą problematyką badań w tym okresie były następujące zagadnienia: analizy wpływu współczesnych założeń mieszkalnych na sposób organizacji i funkcjonowanie miast, badanie zależności pomiędzy wielkością, lokalizacją, organizacją i formą habitatu a jakością przestrzeni miejskiej, programowanie architektury mieszkaniowej w kontekście zachowania różnorodności kulturowej miast, badania nowych zespołów mieszkaniowych (kształtowanych w dzielnicach śródmiejskich, na przedmieściach, w strefie peryferyjnej i za miastem), oceny wybranych realizacji, problematyka kształtowania przestrzeni w kontekście uwarunkowań społecznych, badanie rozwiązań uwzględniających potrzeby osób starszych, partycypacja użytkowników w kreowaniu habitatu, zagadnienia dotyczące formy i kompozycji obiektów architektonicznych i zespołów urbanistycznych. Wyniki badań Habilitant publikował w rozdziałach w monografiach naukowych oraz w artykułach naukowych, z których wyróżnić można następujące:

T. Jastrzęb, „*Spoleczne uwarunkowania kształtowania przestrzeni. Fizyczne determinanty komfortu psychicznego w środowisku zamieszkania*”, [w:] *Zdrowie a styl życia w rodzinie*, Polskie Towarzystwo Nauk o Zdrowiu; Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu; Wydział Architektury Politechniki Poznańskiej, Poznań 2014, s. 187-200.

T. Jastrzęb, „*The quality of space and the sense of mental comfort in residential environment*”, [w:] *"Arche and Psyche: city image"*/red. Robert Ast (WAPP), Wydawnictwo Astudio, Poznań 2015.

T. Jastrzęb, „*Defining and modeling urban space in residential areas – can numbers lie?*”, [w:] *Defining the architectural space - the truth and lie of architecture. vol. 6*, red. Tomasz Kozłowski, Oficyna Wydawnicza ATUT - Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe, Wrocław 2020, s. 41-54.

T. Jastrzęb, „*Trendy rozwojowe we współczesnej architekturze mieszkaniowej a starzejące się społeczeństwo*”, [w:] *Zeszyty Naukowe Politechniki Poznańskiej „Architektura, Urbanistyka, Architektura Wnętrz” zeszyt nr 1*, Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej, Poznań 2020, s. 29-44.

T. Jastrzęb, „*Architektura inkluzywna –integrująca*”, *Wybrane aspekty przestrzenne, funkcjonalne, społeczne*”, [w:] *Zeszyty Naukowe Politechniki Poznańskiej. Architektura, Urbanistyka, Architektura Wnętrz nr 8*, Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej, Poznań 2023, s. 59-78.

Podsumowaniem badań wykonanych w tym okresie jest monografia habilitacyjna: T. Jastrzęb, „*Przestrzeń miasta – przestrzeń zamieszkania. Transformacje współczesnych miast w kontekście rozwoju architektury mieszkaniowej*” Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej, Poznań 2023 (ocena monografii habilitacyjnej znajduje się w pkt. C recenzji). Wyniki badań z tego zakresu Habilitant prezentował na konferencjach naukowych, między innymi: Konferencja naukowa „Zdrowie a styl życia rodziny”, Poznań Uniwersytet Medyczny w Poznaniu, Wydział Architektury Politechniki Poznańskiej w Poznaniu, Poznań 27.06.2014; Konferencja naukowa „Definiowanie przestrzeni architektonicznej. Prawda i kłamstwo architektury”, Wydział Architektury Politechniki Krakowskiej, Kraków 2020.

Podsumowując, wyniki prowadzonych badań pan dr inż. arch. Tomasz Jastrzęb prezentował na konferencjach naukowych krajowych i międzynarodowych oraz w licznych publikacjach naukowych. Habilitant wykonał także wiele wizji lokalnych i dokumentacji fotograficznych współczesnych obiektów architektury i zespołów urbanistycznych o przeważającej funkcji mieszkaniowej, głównie na obszarze Poznania. W działalności naukowej Habilitanta ważne jest intensywne czerpanie doświadczeń z praktyki projektowej.

Ilościowo dorobek naukowy pana dr inż. arch. Tomasza Jastrzęba przedstawia się następująco (w sumie 55 publikacji):

A/ Przed doktoratem: (6 publikacji)

- publikacje naukowe jako Autor: 2 rozdziały w monografiach naukowych, 4 artykuły w czasopismach naukowych,

B/ Po doktoracie: (49 publikacji)

- publikacje naukowe jako Autor: 5 monografii, 32 rozdziały w monografiach naukowych, 11 artykułów w czasopismach naukowych,

- publikacje naukowe jako Współautor: 1 artykuł w czasopiśmie naukowym.

Pan dr inż. arch. Tomasz Jastrząb wygłosił 7 referatów na konferencjach naukowych międzynarodowych oraz 12 referatów na konferencjach naukowych krajowych.

Habilitant brał także udział w 12 pracach badawczych wykonanych w Instytucie Architektury i Planowania Przestrzennego oraz w Zakładzie Architektury Usługowej i Mieszkaniowej, Wydziału Architektury Politechniki Poznańskiej.

Podsumowując - po uzyskaniu stopnia doktora pan dr inż. arch. Tomasz Jastrząb znacznie powiększył dorobek naukowy (w sumie 49 publikacji naukowych). Aktywność publikacyjną podbudowuje udział w konferencjach naukowych, na których Habilitant wygłaszał referaty. W działalności pana dr inż. arch. Tomasza Jastrząba podkreślić należy aktywne i konsekwentne łączenie aktywności naukowej z działalnością w sferze zawodowej.

Zakres i poziom opracowań naukowych pozwalają pozytywnie ocenić tę część dorobku Habilitanta.

3. Ocena dorobku dydaktycznego, popularyzatorskiego, organizacyjnego oraz w zakresie współpracy międzynarodowej Habilitanta.

Pan dr inż. arch. Tomasz Jastrząb posiada doświadczenie dydaktyczno -organizacyjne związane z działalnością na 4 Uczelniach: na Wydziale Architektury Politechniki Poznańskiej, na Wydziale Technologicznym Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy, na kierunku Architektura Wnętrz w Kolegium Nauk Technicznych w Wyższej Szkole Gospodarki w Toruniu oraz na Wydziale Architektury i Wzornictwa Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu.

W latach 1987-2024 pan dr inż. arch. Tomasz Jastrząb prowadził następujące zajęcia dydaktyczne:

1/ w Zakładzie Teorii i Planowania Przestrzeni, Regionów i Miast, Instytutu Architektury i Planowania Przestrzennego Politechniki Poznańskiej (1987, asystent stażysta): ćwiczenia projektowe z projektowania urbanistycznego (V rok), ćwiczenia z teorii kompozycji przestrzeni (II rok);

2/ w Zakładzie Teorii i Planowania Przestrzeni, Regionów i Miast, Instytutu Architektury i Planowania Przestrzennego Politechniki Poznańskiej (1988-1998, asystent): ćwiczenia projektowe z projektowania urbanistycznego (V rok), ćwiczenia z teorii kompozycji przestrzeni (II rok), letnie praktyki terenowe z projektowania urbanistycznego (IV rok), ćwiczenia projektowe z podstaw projektowania architektonicznego (I rok), ćwiczenia projektowe z architektury (II rok), wykłady z podstaw projektowania architektonicznego (I rok), wykłady z teorii kompozycji przestrzeni (II rok);

3/ w Zakładzie Teorii i Planowania Przestrzeni, Regionów i Miast, Instytutu Architektury i Planowania Przestrzennego Politechniki Poznańskiej (od 1998, adiunkt): ćwiczenia projektowe z urbanistyki (V rok), ćwiczenia z teorii kompozycji przestrzeni (II rok), letnie praktyki terenowe z projektowania urbanistycznego (IV rok), ćwiczenia projektowe z podstaw projektowania architektonicznego (I rok), ćwiczenia projektowe z architektury (II i III rok), wykłady z podstaw projektowania architektonicznego (I rok), wykłady z teorii kompozycji przestrzeni (II rok);

4/ w Katedrze Architektury Usługowej i Mieszkaniowej, Wydziału Architektury Politechniki Poznańskiej (od 2002, adiunkt): ćwiczenia projektowe z architektury mieszkaniowej (II rok), ćwiczenia projektowe z architektury usługowej (III rok), seminarium dyplomowe (V rok), ćwiczenia projektowe z podstaw projektowania architektonicznego (I rok), ćwiczenia projektowe z architektury (II rok), wykłady z zasad projektowania architektury usługowej (II rok), wykłady z podstaw projektowania architektonicznego (I rok);

5/ w Instytucie Architektury i Urbanistyki Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy (studia inżynierskie), (2006-2013, adiunkt): wykłady z teorii architektury (I rok), wykłady z teorii urbanistyki i planowania przestrzennego (II i III rok), wykłady z architektury mieszkaniowej (II rok), wykłady z architektury usługowej (III rok), ćwiczenia z architektury mieszkaniowej (II rok), ćwiczenia z urbanistyki (II rok), promotor prac inżynierskich;

6/ w Zakładzie Architektury Usługowej i Mieszkaniowej, Instytut Architektury, Urbanistyki i Ochrony Dziedzictwa, Wydział Architektury Politechniki Poznańskiej (od 2007, starszy wykładowca): ćwiczenia projektowe z architektury mieszkaniowej (II rok), ćwiczenia projektowe z architektury usługowej (III rok), seminarium dyplomowe, ćwiczenia projektowe z podstaw projektowania architektonicznego (I rok), wykłady z zasad projektowania architektury usługowej (II rok), wykłady z architektury mieszkaniowej jednorodzinnej (II rok), wykłady z architektury mieszkaniowej

wielorodzinnej (III rok), wykłady z podstaw projektowania architektonicznego (I rok), promotor prac inżynierskich i magisterskich;

7/ w Zakładzie Architektury Usługowej i Mieszkaniowej, Instytutu Architektury, Urbanistyki i Ochrony Dziedzictwa, Wydziału Architektury Politechniki Poznańskiej (od 2018, adiunkt): ćwiczenia projektowe z architektury mieszkaniowej wielorodzinnej (III rok), ćwiczenia projektowe z architektury usługowej (II rok), seminarium dyplomowe, ćwiczenia projektowe z podstaw projektowania architektonicznego (I rok), wykłady z teorii kompozycji (I rok), ćwiczenia z teorii kompozycji (I rok), projektowanie specjalistyczne (V rok), promotor prac inż. i mgr;

8/ na kierunku Architektura Wnętrz, Wydziału Architektury Politechniki Poznańskiej (od 2018): wykłady z teorii kompozycji (I rok), ćwiczenia z teorii kompozycji (I rok);

9/ na studiach podyplomowych Architektura Wnętrz, Kolegium Nauk Technicznych w Wyższej Szkole Gospodarki w Toruniu (od 2017): wykłady i laboratoria z projektowania architektonicznego, wykłady i laboratoria z projektowania architektury mieszkaniowej, wykłady i laboratoria z projektowania architektury usługowej, wykłady z teorii kompozycji, promotor prac dyplomowych;

10/ na Międzynarodowym Studium Podyplomowym Planowania Przestrzennego na Wydziale Architektury Politechniki Poznańskiej (od 1997): wykładowca i prowadzący ćwiczenia z projektowania urbanistycznego, teorii budowy miast i mieszkalnictwa, promotor i recenzent prac dyplomowych.

W latach 1987-2003 pan dr inż. arch. Tomasz Jastrząb uczestniczył w Międzynarodowych warsztatach urbanistycznych DOPPS (Deutsch - Osterreichisch - Polnisches Planungsseminar), organizowanych w ramach współpracy Politechniki Poznańskiej (prof. L. Zimowski) z Technische Universitat Hannover (prof. G. Harder, prof. F. Spengelin) oraz Technische Universitat Wien (prof. H. Knoflacher) – jako konsultant grup projektowych i opiekun grup na seminariach urbanistycznych.

W latach 2000-2002 Habilitant był konsultantem grup projektowych i wykładowcą na warsztatach Forum UNESCO MAB 11 Urban Ecosystems w zespole prof. L. Zimowskiego (Coimbra, Poznań, Leszno, Środa Wlkp.).

Pan dr inż. arch. Tomasz Jastrząb jest promotorem 250 prac dyplomowych magisterskich i inżynierskich na Wydziale Architektury Politechniki Poznańskiej, recenzentem 116 prac dyplomowych magisterskich i inżynierskich na Wydziale Architektury Politechniki Poznańskiej, promotorem 40 prac inżynierskich w Wyższej Szkole Gospodarki w Bydgoszczy (2006-2013), promotorem 8 prac dyplomowych na Studiach Podyplomowych Architektury Wnętrz, Kolegium Nauk Technicznych w Wyższej Szkole Gospodarki w Toruniu (2017-2022).

Prowadzone przez Habilitanta prace dyplomowe otrzymały wyróżnienia w krajowych i międzynarodowych konkursach architektonicznych między innymi: konkurs Towarzystwa Urbanistów Polskich „Moja Wielkopolska” (wyróżnienia M. Michalska, K. Ast), konkurs „Najlepsza praca magisterska m. Poznania” (wyróżnienie A. Stankowska), konkurs „Architektura Betonowa”, Politechnika Krakowska (wyróżnienie M. Tłoczek), konkurs na najlepszą pracę semestralną im. W. Czarneckiego (wyróżnienie M. Krawczyńska), konkurs międzynarodowy „Film City Tower Bollywood, Indie” 2017, I nagroda (J. Nowakowska, M. Skop i M. Woźniak).

Pan dr inż. arch. Tomasz Jastrząb jest także promotorem pomocniczym w otwartym przewodzie doktorskim p. mgr inż. arch. Jędrzeja Suheckiego „Alternatywne sposoby zamieszkiwania a formowanie architektury mieszkaniowej” na Wydziale Architektury Politechniki Poznańskiej (promotor dr. hab. inż. arch. Maciej Janowski).

Habilitant brał również udział w przygotowaniu nowego kierunku studiów „architektura wnętrz” na Wydziale Architektury Politechniki Poznańskiej w 2019 roku, w tym opracował program w zakresie przedmiotu „Teoria kompozycji wnętrz”.

Działalność organizacyjna pana dr inż. arch. Tomasza Jastrząba jest szeroka: obejmuje prace związane z obsługą zajęć dydaktycznych, realizacją prac naukowo-badawczych, udział w wydziałowych komisjach, obsługę imprez o charakterze naukowym, organizację konkursów studenckich, a także udział w organizacjach pozauczelnianych, środowiskowych i zawodowych.

Pan dr inż. arch. Tomasz Jastrząb był członkiem Koła Naukowego Studentów Architektury w Instytucie Architektury i Planowania Przestrzennego Politechniki Poznańskiej (v-ce przewodniczący w latach 1986-1988), członkiem Wydziałowej Komisji Egzaminacyjnej na studia dzienne magisterskie (1999-2001, 2001-2009), koordynatorem i opiekunem międzynarodowych warsztatów urbanistycznych

(Deutsch - Österreichisch - Polnisches Planungsseminar - DOPPS) organizowanych w ramach współpracy między Politechniką Poznańską, a Technische Universität Hannover i Technische Universität Wien (1987-1999, Rawicz, Emden - Niemcy, Klosterneuburg, Wiedeń - Austria, Bunde - Niemcy), koordynatorem i organizatorem konkursów im. W. Czarneckiego na najlepszą studencką pracę semestralną w Instytucie Architektury i Planowania Przestrzennego Politechniki Poznańskiej (1987-1998), opiekunem grup studenckich na Międzynarodowych Warsztatach Urbanistycznych Forum UNESCO - Urban Ecosystems, Środa Wielkopolska 2002, Wydział Architektury Politechniki Poznańskiej, Uniwersytet Piaget Coimbra - Portugalia, opiekunem grup studenckich na warsztatach urbanistycznych Międzynarodowego Studium Podyplomowego Planowania Przestrzennego, Wydział Architektury Politechniki Poznańskiej (Rokosowo 1998, Środa Wlkp. 2000, Sieraków 2003, Murowana Goślina 2003), koordynatorem i opiekunem grup studenckich na międzynarodowych warsztatach urbanistycznych „Modelling in the Theory and Practice of Urbanisation”, Politechnika Poznańska - Universidade Instituto Piaget, Rokosowo 19-21.06.2000, koordynatorem w zespole prof. L. Zimowskiego Międzynarodowej Sesji Naukowej „Europejskie Unie małych i średnich przedsiębiorstw oraz wolnych zawodów w działalności kooperacyjnej z uczelniami i programami kształcenia ustawicznego oraz podyplomowego” European Union of Engineers and Architects, European Medium and Small Business Union (Bruksela), Poznań-Rokosowo 6-8.11.1998.

Wśród najważniejszych działań popularyzatorskich Habilitanta wymienić należy:

- 1/ Współpracę ze Stowarzyszeniem Psychologia i Architektura i związane z nią następujące publikacje:
  - T. Jastrząb „Szkice, ideogramy i schematy w praktyce projektowej architekta”, 2017 (rozdział w monografii naukowej), Wyd. Stowarzyszenie Psychologia i Architektura,
  - T. Jastrząb „Miasto dla każdego”, 2019, (rozdział w monografii naukowej) Wyd. Stowarzyszenie Psychologia i Architektura,
  - T. Jastrząb „Modele podmiejskiej urbanizacji: wybrane zagadnienia”, 2018 (rozdział w monografii naukowej) Wyd. Stowarzyszenie Psychologia i Architektura,
  - T. Jastrząb „Obrazy miasta – widzialne i niewidzialne”, 2021 (rozdział w monografii naukowej) Wyd. Stowarzyszenie Psychologia i Architektura;
  - T. Jastrząb „Urbanistyczno-architektoniczne wyznaczniki tożsamości miasta”, 2021 (rozdział w monografii naukowej) Wyd. Stowarzyszenie Psychologia i Architektura.
- 2/ Współpracę z Centrum Inicjatyw Lokalnych „Poznań Główna”: przygotowanie projektu pt. „Ogród Socjalny dla mieszkańców dzielnicy Główna” – prace koncepcyjne studentów Wydziału Architektury Politechniki Poznańskiej; przygotowanie wniosku o realizację w ramach Poznańskiego Budżetu Obywatelskiego przy współpracy z miastem Poznań, 2022 r.;
- 3/ Współpracę ze Stowarzyszeniem Młodych Animatorów Kultury: organizacja wystawy projektów koncepcyjnych studentów Wydziału Architektury Politechniki Poznańskiej pt. „Dom Społeczny przy Rynku Wschodnim w Poznaniu”, Poznań, 2022 r.; publikacja: Jastrząb T. „Architektura inkluzywna-integrująca, Wybrane aspekty przestrzenne, funkcjonalne, społeczne” [w:] Zeszyty Naukowe Politechniki Poznańskiej. Architektura, Urbanistyka, Architektura Wnętrz nr 8, Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej, Poznań 2023.

Pan dr inż. arch. Tomasz Jastrząb brał także udział w 37 rozmaitych wystawach prac projektowych: wystawach projektów uczestników międzynarodowych sesji naukowych, Międzynarodowych Warsztatach Urbanistycznych, wystawach prac projektowych biorących udział w krajowych konkursach architektonicznych i urbanistycznych.

Dorobek dydaktyczny, popularyzatorski, organizacyjny oraz w zakresie współpracy międzynarodowej Habilitanta oceniam pozytywnie.

4. Ocena dorobku zawodowego w zakresie projektowania architektonicznego i urbanistycznego

Działalność zawodowa pana dr inż. arch. Tomasza Jastrząba obejmuje zagadnienia związane z różnymi tematami: projekty z zakresu urbanistyki, projekty architektoniczno-budowlane zróżnicowanych i skomplikowanych obiektów głównie o funkcjach usługowych i biurowych, projekty zespołów mieszkaniowych, projekty budynków mieszkaniowych wielorodzinnych i jednorodzinnych, a także projekty rewitalizacji historycznych obiektów.

Szczególne miejsce w działalności zawodowej Habilitanta zajmuje problematyka mieszkalnictwa. W trakcie wieloletniej praktyki zawodowej pan dr inż. arch. Tomasz Jastrząb brał udział w opracowaniach dotyczących różnych form habitatu – od domów jednorodzinnych, przez pojedyncze budynki wielorodzinne, po zespoły i osiedla mieszkaniowe. Bezpośredni udział w projektowaniu wielu, często bardzo odmiennych założeń, stwarzał możliwość poznania ich specyfiki. Zrealizowane założenia, które powstawały w ciągu ostatnich trzech dekad, różnią się parametrami, lokalizacją i charakterem. Zdobyte doświadczenie praktyczne Habilitanta było uzupełniane wiedzą teoretyczną. W projektach architektonicznych i urbanistycznych Habilitant wykorzystywał opracowania naukowo – badawcze, dotyczące zasad organizacji współczesnego habitatu, rozwiązań funkcjonalnych, formalnych i kompozycyjnych.

Pan dr inż. arch. Tomasz Jastrząb w latach 1984-1987 pracował jako asystent w pracowni architektonicznej TKT (T. Sudoł, K. Łabędzka, T. Jurga, Poznań). Następnie w latach 1987-1994 pracował jako asystent i projektant w pracowni architektonicznej J. Buszkiewicza ARI - Architektura Realizacje Inwestycje (Poznań). Po ukończeniu studiów w 1992 roku pan dr inż. arch. Tomasz Jastrząb otrzymał uprawnienia do projektowania w zakresie architektury bez ograniczeń. W latach 1996-2012 Habilitant współpracował z biurem architektonicznym Arcada sp. z o.o. (Poznań). Równoległe od 1994 roku pan dr inż. arch. Tomasz Jastrząb prowadził autorską pracownię projektową. W latach 2008-2014 Habilitant współpracował z F-3 Architekci (Poznań). Od 2002 roku pan dr inż. arch. Tomasz Jastrząb jest członkiem Wielkopolskiej Okręgowej Izby Architektów.

Do najważniejszych projektów Habilitanta w przygotowaniu których uczestniczył należą: zagospodarowanie rynku głównego, Zielone Wzgórza k. Murowanej Gośliny, 1989; Kościół z plebanią, Zielone Wzgórza k. Murowanej Gośliny, 1990; Projekt hali ekspozycyjnej nr 33 na terenie Międzynarodowych Targów Poznańskich, Poznań ul. Głogowska, 1991; Koncepcja zagospodarowania i plastycznego ukształtowania Rynku Łazarskiego w Poznaniu, 1994; Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Międzynarodowych Targów Poznańskich, Poznań, 1998; Budynek apartamentowy z usługami i pasażem, Poznań, ul. Półwiejska 17, 1999; Modernizacja i adaptacja budynku filtrów w Poznaniu przy ul. Grobla 15 na biurowiec dla Poznańskich Wodociągów, Poznań, II etap, 2002; Osiedle Polanka 2, Poznań, ul. Katowicka, koncepcja urbanistyczna, 2000-2002; Salon samochodowy Volkswagen, Przeźmierowo k. Poznania, 2001; Budynek mieszkalny z usługami, Poznań, ul. Bukowska, 2004; Osiedle mieszkaniowe Polanka II - budynki mieszkalne, Poznań ul. Katowicka, 2003-2007; Zespół rekreacyjno -sportowy osiedla Polanka II, Poznań, ul. Katowicka, 2007; Zespół mieszkaniowy, ul. Rynarzewska /Palacza, Poznań, 2007; Siedziba Urzędu Marszałkowskiego w Poznaniu, 2009; Zagospodarowanie narożnika ulic Św. Marcin, al. Marcinkowskiego w Poznaniu- projekt galerii handlowej MM, 2010; Mediateka wraz z zagospodarowaniem pl. Zwycięstwa w Pile, 2014; Zespół mieszkaniowy Heweliusza, Poznań, 2014; Projekt modernizacji kąpieliska i amfiteatru w Wągrowcu nad Jeziorem Durowskim, 2019.

W sumie pan dr inż. arch. Tomasz Jastrząb brał udział w 112 projektach, z których duża część została zrealizowana, brał także udział w 35 konkursach urbanistycznych i architektonicznych. Habilitant otrzymał 22 nagrody i wyróżnienia za prace projektowe biorące udział w konkursach (m.in. I nagroda - konkurs SARP „Koncepcja zagospodarowania i plastycznego ukształtowania Rynku Łazarskiego w Poznaniu”, Poznań 1994 -wspólnie z arch. P. Szumigałą; I nagroda w konkursie PZITB na najlepszą realizację w zakresie budownictwa mieszkaniowego „Osiedle mieszkaniowe przy ul. Marcelińskiej w Poznaniu” - współpraca z biurem Arcada, główny projektant, 2014). W ramach realizacji projektów architektonicznych i urbanistycznych oraz projektów konkursowych Habilitant współpracował z wieloma instytucjami. Podkreślić należy, że zastosowanie zasad kompozycji architektonicznej i kompozycji urbanistycznej w projektach i realizacjach było dla Habilitanta priorytetowe.

Podsumowując, działalność zawodowa pana dr inż. arch. Tomasza Jastrząba jest obszerna i różnorodna. Ma ona bezpośredni wpływ zarówno na działalność naukowo-badawczą, jak i na działalność dydaktyczną, co jest wartościową cechą dorobku Habilitanta.

Dorobek zawodowy Habilitanta oceniam jako wyróżniający.

C.

Ocena monografii habilitacyjnej (osiągnięcia naukowego) p. dr inż. arch. Tomasza Jastrzęba pt. „Przestrzeń miasta – przestrzeń zamieszkania. Transformacje współczesnych miast w kontekście rozwoju architektury mieszkaniowej”.

Książka pt. „Przestrzeń miasta – przestrzeń zamieszkania. Transformacje współczesnych miast w kontekście rozwoju architektury mieszkaniowej”, wydana została przez Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej w 2023 r. Jest to praca recenzowana przez prof. dr hab. inż. arch. Macieja Motaka i dr hab. inż. arch. Bartosza Czarneckiego, prof. PB i spełnia warunek dostępności w środowisku naukowym dla specjalistów zajmujących się architekturą i urbanistyką.

1. Uwagi ogólne

W pracy przedstawione zostały szeroko rozumiane badania dotyczące kształtowania współczesnych struktur mieszkalnych jako istotnych elementów w rozwoju przestrzenno-funkcjonalnym miast. Autor prezentuje aktualne procesy urbanizacyjne związane z przemianami cywilizacyjnymi, a następnie przekształcenia tkanki miejskiej i kierunki rozwoju architektury mieszkaniowej. Habilitant podkreśla, że realizacje współczesnego habitatu, takie jak osiedla i zespoły mieszkaniowe, a nawet pojedyncze budynki, stanowią ważny element miejskich strategii rozwojowych oraz są nośnikami nowych wartości w wymiarze przestrzennym, programowym i społecznym. Zarówno zespoły, jak i budynki mieszkaniowe powstają jako istotne składniki w procesach rewitalizacji obszarów poprzemysłowych, modernizacji dzielnic śródmiejskich oraz w humanizacji wielkich osiedli mieszkaniowych. Ważną częścią badań jest ustalenie parametrów decydujących o jakości współczesnych struktur mieszkalnych, wraz z uwzględnieniem nurtów mających wpływ na sposób ich ukształtowania, pozwalających na realizację potrzeb coraz bardziej zróżnicowanym i wymagającym grupom użytkowników.

Głównymi celami pracy są badania zależności, jakie zachodzą między jakością, wielkością i lokalizacją obecnie realizowanych struktur mieszkaniowych a środowiskiem miejskim oraz rozpoznanie tendencji dominujących we współczesnej polskiej architekturze mieszkaniowej.

Przedmiotem badań są głównie osiedla i zespoły mieszkaniowe wielorodzinne o wyjątkowych walorach formalnych, funkcjonalnych i technicznych. Terytorialny obszar badań koncentruje się na realizacjach europejskich, w tym powstałych na obszarze Polski - przede wszystkim na przykładach z Poznania i okolic. Zakres czasowy rozpatrywanych realizacji to założenia które powstały w latach 1990-2020.

W pracy Autor podjął się szczegółowej oceny wybranych realizacji poznańskich ze względu na znajomość środowiska, jego historii oraz szerokiego kontekstu społeczno – kulturowego, co stwarzało szansę na wiarygodną i kompleksową waloryzację. Do analizy wybrane zostały założenia o porównywalnych parametrach wielkościowych i organizacyjnych - zespoły mieszkaniowe stanowiące skończone kompozycyjnie i programowo struktury urbanistyczno-architektoniczne.

Pan dr inż. arch. Tomasz Jastrzęb formułuje wiele pytań badawczych dotyczących konsekwencji rozwoju struktur mieszkaniowych w kontekście aktualnych procesów urbanizacyjnych oraz radykalnych przeobrażeń przestrzennych, społecznych i technologicznych, a następnie w pracy poszukuje na nie odpowiedzi: 1/Jakimi cechami powinien charakteryzować się współczesny habitat?, 2/Jak powinno wyglądać środowisko mieszkalne aby miasta postrzegane jako całość rozwijały się prawidłowo? 3/Jakie rozwiązania powinny być preferowane?, 4/Jakie są efekty realizacji nieprawidłowych założeń?, 5/Jakie parametry są ważne w urbanistyce i architekturze mieszkaniowej?, 6/Które z parametrów straciły, a które zyskały na znaczeniu i czy słusznie?, 7/W jaki sposób założenia habitatu oddziałują nie tylko na sposób organizacji, funkcjonowanie i formę miast ale przede wszystkim na zachowania mieszkańców?.

Przyjęcie takich celów badawczych i konsekwentna ich realizacja widoczna w całej pracy w ujęciach ogólnych i szczegółowych już na początku daje możliwość stwierdzenia, że mamy do czynienia z wartościową analizą i badaniami współczesnych struktur mieszkalnych – osiedli i zespołów urbanistycznych oraz budynków o przeważającej funkcji mieszkaniowej.

Wyniki pracy oparte są na wieloletnich obserwacjach i badaniach, przeprowadzonych przez Habilitanta, których podstawą były studia materiałów źródłowych, materiałów archiwalnych, literatury, studia terenowe - wizje lokalne oraz doświadczenia projektowe.

Dla wybranych poznańskich zespołów mieszkaniowych Autor przeprowadził indagację urbanistyczną, której konstrukcja rzeczowa oparta została na zestawieniu danych liczbowych głównych parametrów urbanistycznych i architektonicznych. W ewaluacji wybranego osiedla poznańskiego - Polanka 2, głównym elementem analizy były opinie użytkowników pozyskane za pomocą tradycyjnie prowadzonych wywiadów a także informacji zamieszczanych w mediach społecznościowych (m. in. internetowym forum mieszkańców osiedla).

Podkreślić należy, że tematyka monografii jest niezwykle ważna i aktualna. Pan dr inż. arch. Tomasz Jastrząb wpisał się w nurt badań naukowych dotyczących przemian w zakresie definiowania i modelowania przestrzeni mieszkalnej w skali urbanistycznej i architektonicznej, ze zwróceniem szczególnej uwagi na ustalenie optymalnych parametrów środowiska habitatu.

Jest to temat niezwykle ważny w obliczu wzrastającego zanieczyszczenia i degradacji środowiska w miastach, związanej między innymi ze zmniejszaniem się lub brakiem terenów zielonych, wzrostem motoryzacji, zmniejszaniem się bioróżnorodności, nadmiernym rozrastaniem się terytorialnym miast i ujednolicaniem krajobrazu miast. Reakcją na te negatywne zjawiska jest znaczny wzrost zainteresowania powstającymi problemami i podejmowanie prób ich rozwiązywania, między innymi poprzez transformację obszarów miejskich, poszukiwanie sposobów na podkreślenie lub kształtowanie tożsamości miast oraz kontrolę procesów urbanizacji za pomocą rozmaitych narzędzi prowadzonej we wszystkich skalach. Główną odpowiedzią na zmieniające się warunki i perspektywy naszego życia powinno być zastosowanie zasad zrównoważonego rozwoju we wszystkich sferach ludzkiej działalności. Dotyczy to zwłaszcza miejsc najważniejszych dla mieszkańców miast, czyli obiektów i zespołów mieszkaniowych.

Powyższe refleksje Recenzenta mają na celu podkreślenie faktu jak ważnego tematu badawczego podjął się pan dr inż. arch. Tomasz Jastrząb. Podjęcie pracy o kształtowaniu współczesnych struktur mieszkalnych jako istotnych elementów w rozwoju przestrzenno-funkcjonalnym miast nie budzi wątpliwości i oznacza, że pracę pana dr inż. arch. Tomasza Jastrząba uznaję za potrzebną.

Wyniki badań pana dr inż. arch. Tomasza Jastrząba zawarte są w kolejnych rozdziałach monografii (praca składa się z dziewięciu rozdziałów: Wprowadzenia, ośmiu zasadniczych Rozdziałów, Zakończenia, Bibliografii oraz streszczeń w języku polskim i angielskim):

Rozdział 1 pt. „Wprowadzenie” zawiera uzasadnienie podjęcia tematu, przedmiot, zakres i główne cele naukowe pracy, pytania badawcze, zastosowaną metodologię, strukturę pracy, stan badań oraz wyjaśnienie podstawowych pojęć.

Rozdział 2 pt. „Procesy urbanizacyjne w kontekście współczesnych transformacji” zawiera analizy charakterystycznych zjawisk związanych z przemianami przestrzennymi, funkcjonalnymi, organizacyjnymi, społecznymi, środowiskowymi oraz technologicznymi. Autor bardzo dobrze zidentyfikował i scharakteryzował aktualne problemy dotyczące przekształceń współczesnych miast.

Rozdział 3 pt. „Człowiek i miejsce. Psychospołeczne aspekty kształtowania środowiska zamieszkania” zawiera charakterystykę następujących pojęć i zagadnień: miejsca, cech miejsca, fizyczności miejsca, zmienności miejsca, percepcji miejsca, struktury społecznej miejsca, współdecydowania o miejscu. Głównym tematem analiz było specyficzne znaczenie miejsca w budowaniu bliskich związków mieszkańców z przestrzenią miejską. W rozdziale bardzo dobrze scharakteryzowano wiele zagadnień dotyczących kształtowania współczesnego środowiska zamieszkania w kontekście obecnych dynamicznych zmian i rozmaitych uwarunkowań. W trakcie analiz Autor powołuje się na wielu specjalistów z różnych dziedzin.

Rozdział 4 pt. „Tendencje formalne i kompozycyjne w kształtowaniu środowiska mieszkalnego” przedstawia analizy następujących zagadnień: formy współczesnego miasta, różnorodności habitatu, wybranych zależności oraz tendencji kompozycyjnych we współczesnej architekturze mieszkaniowej. Autor poddał analizie najnowsze trendy i porównał je z zasadami obowiązującymi w przeszłości, scharakteryzował najbardziej popularne obecnie rozwiązania formalne oraz przedstawił konsekwencje decyzji projektowych podejmowanych przez współczesnych twórców w odniesieniu do ogólnej jakości przestrzeni miejskiej. Jest to niezwykle trafna ocena współczesnych procesów zarówno w skali urbanistycznej, jak i architektonicznej, zachodzących w przestrzeni miasta.

Podkreślić należy niezwykle interesujące rozważania Autora dotyczące kompozycji architektonicznej współczesnych obiektów oraz kompozycji urbanistycznej, co zawarte jest zarówno w tekście pracy jak i na ilustracji Ryc.10 i innych. Bardzo dobre analizy zaprezentował Habilitant także w Tabeli nr 1, dotyczące tendencji kompozycyjnych w kształtowaniu struktur mieszkaniowych, jak również na ilustracji Ryc.53, przedstawiającej autorskie opracowanie wybranych motywów kompozycyjnych występujących we współczesnej architekturze mieszkaniowej (to bardzo wartościowa analiza). W rozdziale występuje dobre uzupełnienie tekstu ilustracjami, ale niestety w tekście pracy brakuje często szczegółowych analiz przykładów zawartych na ilustracjach.

Rozdział 5 pt. „Parametryzacja i optymalizacja w planowaniu miejskich obszarów mieszkaniowych” przedstawia analizy i badania porównawcze następujących wybranych przykładów o zróżnicowanym charakterze: Zielonych Wzgórz, Nowych Żernik, Wyspy Wież. Autor zwrócił uwagę na cykliczne zmiany priorytetów projektowych i użytkowych. W rozdziale Habilitant formułuje niezwykle ważne pytanie badawcze: czy kwestie techniczne i ekonomiczne rzeczywiście powinny być traktowane jako nadrzędne wyznaczniki współczesnej urbanistyki i architektury mieszkaniowej? (str.85). Analizy i badania wybranych przykładów są niezwykle interesujące, szczegółowe i obszerne. Ważną częścią analiz są podsumowujące zestawienia cech danego założenia i parametrów, a także syntetycznie opracowane rzuty założeń i wizualizacje.

Zdaniem Recenzenta pierwsze dwa badane założenia stanowią bardzo pozytywne przykłady kształtowania struktur mieszkaniowych.

Rozdział 6 pt. „Koncepcje nowych miast, dzielnic i osiedli” przedstawia analizy i badania dotyczące: propozycji programowo-przestrzennych, rewitalizacji dzielnic przemysłowych, kształtowania zielonych miast i osiedli oraz wprowadzania innowacji technologicznych. Autor scharakteryzował przewartościowania w architekturze mieszkaniowej z uwzględnieniem idei zrównoważonego rozwoju i nurtów proekologicznych. W rozdziale zawarte są badania realizacji i projektów nowych miast oraz osiedli i zespołów mieszkaniowych o innowacyjnym charakterze, które powstały w ostatnich 30 latach głównie w Europie. Podkreślić należy, że są to bardzo dobre przykłady wybrane do badań. Istotnymi elementami oceny był sposób wpisania wybranych założeń w tkankę miejską oraz związki z istniejącymi strukturami urbanistycznymi i środowiskiem przyrodniczym. Jednakże pomimo przedstawienia wielu danych i cech badanych założeń, odnosi się często wrażenie koncentracji uwagi Autora na zagadnieniach technologicznych, a nie na zagadnieniach przestrzennych, które powinny być priorytetowe przy tak sformułowanym tytule monografii. Szczegółowej charakterystyki zagadnień przestrzennych brakuje także w podsumowaniu rozdziału. Niedociągnięcia te rekompensuje zestawienie współczesnych cech struktur miejskich w kontekście rozwoju mieszkalnictwa (str. 144). W rozdziale zawarty jest także bardzo ciekawy ideowy schemat zawierający wybrane cechy współczesnych miast (Ryc.100).

Rozdział 7 pt. „Analiza rozwoju struktur mieszkalnych w kontekście oddziaływania na przestrzeń miejską na przykładzie Poznania i aglomeracji poznańskiej” przedstawia analizy i badania: strategii rozwoju miasta Poznania i mieszkalnictwa, wybranych rozwiązań osiedli i zespołów mieszkaniowych oraz nowych dzielnic i struktur podmiejskich, które powstały w latach 1990–2020, roli przestrzeni publicznych w organizacji suburbiów (na przykładzie Rokietnicy, Dąbrówki i Puszczykowa), transformacji przedmieścia i procesu gentryfikacji (na przykładzie Poznań-Główniej), przekształceń w strefie śródmiejskiej (na przykładzie Poznań-Wilda) oraz badania wizji rozwoju Poznania (na przykładzie Wolnych Torów, Portowa, Starej Rzeźni i Elektrociepłowni Garbary). Do analiz wybrano założenia o zróżnicowanej wielkości i organizacji, w badaniach brano pod uwagę ich lokalizację i sposób oddziaływania na otoczenie. W rozdziale zawarte są bardzo interesujące szczegółowe autorskie analizy badanych przykładów wraz z krótkimi podsumowaniami. Analizy zawierają interesujące zdjęcia osiedli oraz schematyczne rzuty. W badaniach widoczna jest bardzo duża koncentracja Autora na badaniach rozwiązań przestrzennych. Podsumowując - Habilitant w niezwykle trafny i precyzyjny sposób analizuje i bada założenia w różnych skalach: osiedla oraz dzielnice. Wybrane do badań przykłady są niezwykle interesujące, a ich analiza szczegółowa opiera się na materiałach źródłowych oraz na badaniach in situ (liczne autorskie zdjęcia).

Rozdział 8 pt. „Autorskie doświadczenia w zakresie kształtowania przestrzeni mieszkalnej” przedstawia następujące analizy i badania dotyczące: miejskiego kontinuum, hierarchizacji i spójności przestrzeni (Poznań, ul. Heweliusza), skali zespołu mieszkalnego (Poznań, ul. Marcelińska), akcentowania tkanki miejskiej, symbiozy form (Poznań, ul. Bukowska), kompozycji wielu proporcji (Poznań, ul. Palacza), zagadnienia kontekstu i indywidualizacji (Poznań, ul. Ogrodowa), zagadnienia spójności i kontynuacji (Poznań, ul. Półwiejska). Celem rozdziału jest przedstawienie problematyki rozwoju współczesnych struktur mieszkaniowych z perspektywy osoby bezpośrednio uczestniczącej w procesie inwestycyjnym. Badane realizacje struktur w różnych skalach i lokalizacjach przedstawiają zróżnicowane problemy występujące w środowisku zamieszkania. Zaprezentowane przykłady są niezwykle interesujące, a ich analiza jest bardzo szczegółowa. Jednym z najciekawszych projektów jest zespół mieszkaniowy przy ulicy Bukowskiej w Poznaniu, stanowiący pozytywny przykład wpisania nowej zabudowy w strukturę przestrzenną miasta z uwzględnieniem lokalnej dominanty kościoła wraz z dzwonnica. W rozdziale zawarte są także refleksje Autora na temat roli mieszkalnictwa w przekształcaniach środowiska miejskiego oraz bardzo dobre schematy rysunkowe wyjaśniające schemat kształtowania bryły projektowanych obiektów.

Rozdział 9 pt. „Waloryzacja środowiska zbudowanego na przykładzie osiedla Polanka 2 w Poznaniu” przedstawia proces waloryzacji wybranego osiedla mieszkaniowego w Poznaniu: kryteria oceny, założenia projektowe, oceny i opinie użytkowników, charakterystykę lokalizacji, organizacji, przestrzeni, architektury, programu, komunikacji, zieleni, estetyki, procesu integracji, zagadnień dotyczących bezpieczeństwa, następnie porównanie osiedla Polanka 2 z wybranymi modelami zabudowy mieszkaniowej. W przeprowadzonej ocenie Autor porównał założenia projektowe z efektami realizacyjnymi. Dzięki kilkunastoletniej eksploatacji osiedla możliwe było zdiagnozowanie głównych wad, jak i walorów inwestycji. Wyniki badań porównano z innymi obszarami w mieście o zbliżonych parametrach i podobnym programie, ale odmiennej historii i lokalizacji. Autorski model oceny i waloryzacji zespołu urbanistycznego o przeważającej funkcji mieszkaniowej jest niezwykle interesujący. Model ten może być także przydatny bezpośrednio w procesie projektowania architektonicznego i urbanistycznego.

Podsumowując, Zdaniem Recenzenta Rozdziały 4, 7, 8 i 9 są najcenniejszymi elementami monografii. Zakończenie zawiera podsumowanie przeprowadzonych badań. Autor zwrócił uwagę na konieczność stałej weryfikacji stanu wiedzy dotyczącej kierunków rozwoju mieszkalnictwa.

W poszczególnych częściach pracy p. dr inż. arch. Tomasz Jastrząb prezentuje wiele interesujących poglądów, wartych przypomnienia, skomentowania ale i skłonienia do dyskusji nad nimi:

1/ Autor podkreśla bardzo często dużą rolę kompozycji urbanistycznej i przestrzeni publicznych w kształtowaniu środowiska mieszkaniowego. Twierdzi, że o jakości przestrzeni miasta decyduje w dużym stopniu kształtowanie założeń skomponowanych jako całość. Habilitant w trakcie analiz zauważa i podkreśla badania specjalistów zajmujących się tą tematyką.

2/ Habilitant podkreśla dużą rolę projektowania urbanistycznego w kształtowaniu środowiska mieszkaniowego.

3/ Dobrze, że Autor poddaje dyskusji współczesny optymalny model organizacyjny miast (zwarty czy rozproszony?). Autor podkreśla także istotną rolę jednego z najważniejszych parametrów w kształtowaniu zespołów mieszkaniowych, czyli stosunek wysokości do odległości między budynkami. Stosowanie odpowiednich proporcji w tym zakresie może pozwolić uniknąć nadmiernego zagęszczenia, koncentracji ludzi, wzrostu intensywności i związanego z tym zjawiska stłoczenia mieszkańców (str.32).

4/ Habilitant stawia niezwykle ważne pytania badawcze: a) czy rozwój poprzez wdrożenie koncepcji miast inteligentnych będzie dotyczył wszystkich? oraz b) czy dla wszystkich znajdzie się miejsce w miastach przyszłości?

5/ Bardzo dobrze, że Autor podkreśla, że stosowany obecnie uniwersalizm i unifikacja rozwiązań zmniejszają indywidualne cechy przestrzeni mieszkalnej (str.32). Jednocześnie twierdzi, że nadal ważne są zasady kontekstualizmu i odwołania do lokalnych wzorców przestrzennych, kulturowych i historycznych.

Autor zauważa także daleko posuniętą hybrydyzację budynków, przestrzeni publicznych i zespołów urbanistycznych, jak również stosowanie układów o elastycznej strukturze, rozwiązań ekologicznych i energooszczędnych.

6/ W pracy Autor powołuje się na niezwykle cenne badania przeprowadzone przez pana Profesora Wojciecha Bonenberga na Wydziale Architektury Politechniki Poznańskiej, które stanowiły podstawę badań Habilitanta, zawartych w rozdziale 7.4. Badania dotyczyły wzorców najnowszej architektury wielorodzinnej typowej dla konkretnego środowiska miejskiego.

7/ W pracy bardzo dobre analizy dotyczą struktury społecznej osiedli mieszkaniowych – ważne, że Autor postuluje różnorodność i otwartość osiedli oraz tworzenie struktur umożliwiających integrację społeczną (str. 36,37)

8/ Podkreślić należy niezwykłą umiejętność Habilitanta dotyczącą formułowania wnikliwych syntez w zakresie kształtowania kompozycji architektonicznej zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, powstałej w Polsce w różnych okresach.

9/ Niezwykle cenne dla monografii jest także połączenie badań naukowych z doświadczeniami w zakresie praktyki projektowej Habilitanta. Przedstawione przykłady autorskich realizacji na terenie Poznania wzbogacają monografię w sposób szczególny.

Podsumowując, monografia może być pomocna w praktyce projektowej i realizacyjnej związanej z kształtowaniem współczesnych zrównoważonych zespołów urbanistycznych i obiektów o przeważającej funkcji mieszkaniowej oraz może stanowić podstawę dalszych badań w zakresie kształtowania współczesnych struktur mieszkalnych jako istotnych elementów w rozwoju przestrzenno-funkcyjnym miast. Badania mogą okazać się przydatne dla środowiska urbanistów, architektów, a także specjalistów z innych dziedzin, których decyzje wpływają na rozwój i kształt przestrzenny miast. Praca jest podsumowaniem kilku lat badań, ale także próbą analizy najnowszych zagadnień.

2. Uwagi szczegółowe.

1/ Wśród zalet pracy wymienić należy następujące: harmonijne łączenie zagadnień ogólnych i szczegółowych, dobry język i styl pracy, czytelność i jasność wypowiedzi, dobrze dobrany autorski materiał ilustracyjny. Należy podkreślić dociekliwość badawczą Autora, połączoną z umiejętnością analizy całości materiału badawczego oraz z umiejętnością formułowania syntez podsumowujących.

2/ Stań badań przedstawiony jest wystarczająco - pan dr inż. arch. Tomasz Jastrząb zebrał i przeanalizował zarówno literaturę krajową jak i zagraniczną w zakresie przedmiotu pracy. W pracy zawarta jest charakterystyka stanu badań z wielu dziedzin. Jednakże badania polskich naukowców w zakresie kształtowania osiedli i zespołów mieszkaniowych przedstawione są zbyt ogólnie, brakuje szczegółowej charakterystyki najważniejszych pozycji książkowych i artykułów.

Habilitant stosuje przypisy jako uzupełnienie głównego wątku narracji.

3/ W pracy bardzo dobrze dobrany został materiał ilustracyjny. Część graficzna pracy wykonana jest w postaci autorskich zdjęć realizacji, syntetycznych map, zestawień tabelarycznych, a także ilustracji źródłowych.

4/ Bardzo cenne jest zastosowanie w badaniach ankiet i wywiadów.

5/ W pracy występują liczne powtórzenia tych samych myśli oraz wielokrotne powtarzanie ważnych stwierdzeń, co przy tak interesujących badaniach jest niepotrzebne.

6/ W związku z faktem, że obecnie nie powstają zespoły wyłącznie o jednej funkcji - należałoby raczej używać określenia „zespół urbanistyczny o przeważającej funkcji mieszkaniowej”, niż określenia „zespół mieszkaniowy”.

7/ W pracy stosowane są czasami określenia i stwierdzenia mało precyzyjne np. na str. 21: „Społeczeństwa starzeją się wyjątkowo szybko...”. Według Recenzenta powinno być: „Obecnie w społeczeństwach wzrasta ilość osób starszych”.

8/ Przy powołaniach na pozycje z literatury nie są podane numery stron,

9/ Terminologia w niektórych miejscach wymaga poprawy, np. zamiast stosowania określenia „tereny zielone”, powinno być zastosowane określenie „tereny zieleni w mieście”.

D. Wniosek końcowy.

Podsumowując - pragnienie Habilitanta przeprowadzenia badań dotyczących kształtowania współczesnych struktur mieszkalnych jako istotnych elementów w rozwoju przestrzenno-funkcjonalnym miast, znalazło odzwierciedlenie w różnych opracowaniach, ale przede wszystkim w opublikowanej monografii pt. „Przestrzeń miasta – przestrzeń zamieszkania. Transformacje współczesnych miast w kontekście rozwoju architektury mieszkaniowej”.

Stwierdzam, że osiągnięcie naukowe - książka pt. „Przestrzeń miasta – przestrzeń zamieszkania. Transformacje współczesnych miast w kontekście rozwoju architektury mieszkaniowej”, może być przyjęta jako monografia habilitacyjna. Jest ona istotną pozycją dotyczącą sposobów kształtowania współczesnych obiektów, osiedli i zespołów mieszkaniowych. Praca jest efektem wieloletnich studiów i własnych przemyśleń Habilitanta wspartych jego doświadczeniem zawodowym i znajomością literatury przedmiotu.

Po wnikliwej analizie dorobku naukowego, dydaktycznego, popularyzatorskiego, organizacyjnego, w zakresie współpracy międzynarodowej i zawodowego oraz monografii habilitacyjnej stwierdzam, że pan dr inż. arch. Tomasz Jastrząb uzyskał dorobek naukowy, dydaktyczny, popularyzatorski, organizacyjny, w zakresie współpracy międzynarodowej i zawodowy odpowiedni dla wymagań stawianych kandydatom do stopnia naukowego doktora habilitowanego.

Monografia habilitacyjna pana dr inż. arch. Tomasza Jastrząba wnosi wkład w rozwój dyscypliny naukowej architektura i urbanistyka.

Wkład polega na: 1/znacznym poszerzeniu istniejącego stanu wiedzy dotyczącego kształtowania współczesnych struktur mieszkalnych jako istotnych elementów w rozwoju przestrzenno-funkcjonalnym miast oraz na 2/opracowaniu propozycji oceny i waloryzacji zespołu urbanistycznego o przeważającej funkcji mieszkaniowej z perspektywy osoby bezpośrednio uczestniczącej w procesie inwestycyjnym.

Tym samym spełnione zostały warunki sformułowane w najnowszych Rozporządzeniach i aktach prawnych dla dopuszczenia Kandydata do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego o co wnoszę.

Katarzyna Pluta

Warszawa, 19 lipca 2024 r.